

3 Nisan 2020

AÇIKLAMA

Türkiye'deki siyasi mahpuslar COVID-19 pandemisi ile karşı karşıya

İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi (BHRC) önümüzdeki günlerde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) önüne gelecek olan-ve mahpusları erken tahliye ederek, ev hapsi veya diğer alıkoyma alternatifleri uygulayarak ülke genelindeki cezaevleri ve alıkoyma merkezlerinde COVID-19'un yayılmasını önlemeyi amaçlayan-taslak kanununa ilişkin avukatlar, hakimler, insan hakları savunucuları, gazeteciler ve akademisyenler dahil siyasi mahpusları genel olarak dışarda bırakması nedeniyle derin kaygılarını ifade eder.

BHRC mevcut halk sağlığı pandemisi karşısında cezaevlerinin aşırı kalabalıklığını azaltacak olan mevzuatı memnuniyetle karşılar ancak taslak kanunun aşağıdaki nitelikleri ile ilgili derin kaygılarını ifade eder:

- Terörizm suçlamalarından hüküm binlerce kişinin asli sağlık problemlerine veya COVID-19 enfeksiyonuna karşı kırılgan ve savunmasız olmasına bakmaksızın genel olarak dışarıda bırakılması;
- Cezaevlerinde sayılarının şu anda 43.000¹ olduğu tahmin edilen hükümlü tutuklu veya tutuklu yargılanan kişilerin tahliye edilmesine yönelik önlemlerin sunulmaması.

Türkiye darbe girişiminden sonraki dönemde yasadışı silahlı örgütler bilhassa terörist bir grup olarak görülen Gülen hareketi ile bağları olduğu iddiası binlerce kamu görevlisi, avukat, politikacı, aktivist ve gazeteciyi gözaltına aldı, yargıladı ve haklarında hüküm tesis etti. BHRC bu kişilerinin çoğunun hakkında asli ve kaygı verici delil yokluğuna rağmen yetkililer tarafından takip edilmesi, yargılanması ve cezaevine konulmasına (yargılama öncesi veya sonrasında olsun) ilişkin ciddi kaygılar taşımaktadır.

¹ Bu rakam Adalet Bakanlığının sunduğu gayriresmi rakamlara göre bir insan hakları örgütü tarafından sunulmuştur: <https://www.hrw.org/news/2020/04/03/turkey-covid-19-puts-sick-prisoners-grave-risk>

BHRC bu siyasi mahpuslardan bazılarının gözlemlediği davalarında², bu kişilerin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 5/3'e aykırı olarak) aşırı ve hukuka aykırı bir şekilde tutukluluğa maruz kaldığını ve yine çoğunun tutukluğunun (AİHS 10. ve 18. Maddelerine aykırı olarak) uygun bir saik olmaksızın-daha net bir ifadeyle muhalefeti bastırmak ve demokratik toplum kavramının tam da özü olan serbest siyasi tartışmayı sınırlamak-gerçekleştiğini defaatle belirlemiştir. Böylesi sonuçlar bazı davalarda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından da çıkarılmıştır. Dahası, yetkililer tarafından uygun olmayan şekilde takip edilen ve tahliye olan, beraat eden kişilerin durumu bahse konu insanların gözetim altında tutulmaları için herhangi bir gerekçe olmadığını ortaya çıkarmıştır.

Böylesi çok sayıda siyasi mahpus tutukluluk koşullarında tutuluyor ki bu durum Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerinin muhtemelen ihlali olacaktır. Yaşı ve temel sağlık koşulları nedeniyle bu siyasi mahpusların bazıları spesifik risk altındadır.

Taslak kanunun, COVID-19'un spesifik ve ölümcül bir risk teşkil ettiği kişiler dahil olmak üzere bireysel veya kolektif olarak, bu siyasi mahpuslara erken tahliye, veya alıkoymaya alternatif imkanları sunmaması ilgili maddelerin hazırlandığı koşulların ağır ve şiddet suçlarından hüküm giyenler dahil diğer mahpuslar için olduğu [çıkarımıyla] ayrımcı ve keyfi olarak değerlendirilecektir.

BHRC Türkiye'nin mevcut krizle ilgili tutuklu ve hükümlüler bakımından uluslararası insan hakları yükümlülüklerine bağlı kalmaya devam ettiğini tekrar eder. Cezaevlerinde sağlık hizmetlerinin sunulması bir Devlet yükümlülüğüdür. Mahpuslara yeterli sağlık/tıp hizmetlerinin ve koşullarının sunulmasındaki herhangi bir eksiklik zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele oluşturarak veya tek başına da insan onuru, ayrımcılık yasağı gibi hükümlerle bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. ve 3. Maddelerinin muhtemelen ihlali olacaktır. Türkiye'nin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 12. Maddesi kapsamında mümkün olan en yüksek standartta fiziksel ve zihinsel sağlık hakkına ulaşılmasını sağlamak aynı zamanda Mahpuslara Muameleye İlişkin BM Asgari Standart Kuralları (Mandela Kuralları) kapsamında tutuklu ve hükümlülerin sağlığını koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Yeterli sağlık hizmetinin sunulmamasının sonuçları katastrofik ve geri dönülemez olabilir.

Herhangi uygun bir hukuki temel olmaksızın özgürlüğünden alıkonulan kişiler bakımından aşikar önemi ışığında, BHCR BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği ve DSÖ'nün bilhassa özgürlüğünden alıkonulması keyfi olan kişilerin tahliye edilmesi aksinin ulusal ve uluslararası standartlarla uyumlu olmayacağı yönündeki ara dönem rehberlik çağrısını aynı zamanda virüse karşı özellikle kırılgan olan çocuklar ve belirli sağlık koşullarına sahip kişiler ile düşük risk grubunda olanlar, tahliyesi yakın olanlar

² BHRC bu siyasi mahpusların bazılarının davalarını gözlemlemiştir, örneğin; her biri İstanbul'daki Silivri Cezaevinde tutulan Açık Toplum Vakfı eski Yönetim Kurulu üyesi **Osman Kavala** dahil "Gezi Parkı", Halkların Demokratik Partisi eski eş genel başkanı ve eski milletvekili **Selahattin Demirtaş** ve **Ahmet Altan** dahil gazeteciler ve medya mensubu yargılamalarını gözlemlemiştir.

ve uluslararası hukuk kapsamındaki suçlar nedeniyle özgürlüğünden mahrum bırakılmayanların tahliyesi çağrısını desteklemektedir.

BHRC Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine uluslararası hukuk kapsamındaki yükümlülüklerine uygulamaya ve şu anda hükümlü tutuklu veya tutuklu yargılananlar dahil siyasi mahpusların tahliyesini derhal gerçekleştirmeye ve böylesi önlemlerin uygulanmasında ayrımcılık yapılamaması ilkesinin uygulanması çağrısında bulunmaktadır. Ayrıca, COVID-19 enfeksiyonuna yakalanma veya bulaştırma gibi spesifik riskler taşıyanlar bakımından mümkün olan en kısa sürede erken tahliye ya da alıkoymaya alternatif diğer uygulamalar öncelenmelidir.

SON.

EDİTÖRLER İÇİN NOTLAR

1. Sözcümüz ile röportaj yapmak için lütfen Proje Koordinatörümüz Josie Father ile iletişime geçiniz: coordination@barhumanrights.org.uk veya +44 (0)7854 197862
2. Baro İnsan Hakları Komitesi ile ilgili daha fazla bilgi için, websitemizi ziyaret edebilirsiniz <http://www.barhumanrights.org.uk>
3. İngiltere ve Galler Barosunun uluslararası insan hakları kolu olan İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi (BHRC) dünya genelindeki avukatların, hakimlerin ve insan hakları savunucularının korunması için çalışmaktadır. BHRC hukukun üstünlüğü ve insan hakları, adil yargılanma hakkı bağlamında uluslararası alanda kabul edilen hukuki standartlarla ilgilenmektedir. Bar Konseyinden bağımsızdır.